

Motion

1976/77:1503

av herr Westberg i Hofors m. fl.

med anledning av propositionen 1976/77:108 om alkoholpolitiken

Enligt proposition 1976/77:108 skall kommunfullmäktige kunna hemställa att regeringen prövar lämpligheten av Systembolagets beslut om etablering, nedläggning och flyttning av systembutik. Av formuleringen i 26 § i den föreslagna lagen om handel med drycker framgår inte klart vilken innebörd denna föreskrift har. I motiven, s. 41, sägs att det är en "överprövning av Systembolagets beslut". Paragrafen föreskriver också en besvärstid på två månader. Detta tyder närmast på att regeringen skall kunna ändra bolagets beslut, dvs. fatta beslut i stället för ett aktiebolag. Detta synes vara något helt nytt i Sverige. Inte ens för andra monopolbolag, t. ex. Apoteksbolaget och Bilinspektionen, finns något liknande. Det skapar en tvivelaktig mellanform mellan bolag och myndighet som inte bör införas utan en noggrann undersökning av verkningarna i olika avseenden.

Skulle förslaget inte avse en formlig överprövning utan endast någon sorts opinionsyttring från regeringens sida, blir det ännu tvivelaktigare. Syftet med en sådan opinionsyttring måste uppenbarligen vara att Systembolaget skall ändra sitt beslut, och påtryckningsformen är det inflytande som ägaren har över styrelsen i ett bolag. Det kan inte vara riktigt att lagstifta om en sådan ordning. Den bör vara en beslutsordning inom bolaget.

Förslaget är dessutom opraktiskt. Det kommer att innebära en byråkratisk dubbelprövning. Man kan nämligen utan vidare utgå från att alla kommuner som begär att Systembolaget skall öppna butik men inte får sådan kommer att begära prövning. Det blir alltså ett onödigt byråkratiskt förfarande att Systembolaget först – efter de remisser till länsstyrelse som skall höra länsnykterhetsnämnden, kommunfullmäktige och polismyndighet som också föreskrivs i paragrafen – skall fatta beslut, varefter alla ärenden där Systembolaget inte beslutat etablera butik föranleder hemställan till regeringen, ny remiss till nämnda myndigheter, remiss till bolaget – som alltså skall ta standpunkt på nytt – och kanske andra instanser och därefter nytt beslut, nu av regeringen.

Förslaget kan inte gynna den restriktivitet som enligt motiven skall gälla för butiksetableringarna. Ingen kommun kommer att överklaga beslut att öppna butik. Systembolaget öppnar butik bara om kommunen begär det. Regeringen blir alltså aldrig i tillfälle att pröva lämpligheten av ett beslut om öppnande av butik. Regeringen kan bara besluta om öppnande av flera butiker.

Det kan knappast hävdas att kravet på kommunalt inflytande gör det nödvändigt att regeringen prövar etableringsfrågor. Finns redan en butik i

kommunen har kommunen varit med på inrättande av den. De alkoholpolitiska aspekterna som det här är fråga om har då tillgodosetts. Det är i sådana fall endast fråga om huruvida det behövs en eller flera butiker för att möta efterfrågan. Detta kan t. ex. bero på lokalens kapacitet. Avgörandet härav bör kunna anförtros Systembolaget.

I paragrafen föreskrivs som nämnts också ett remissförfarande. Länsstyrelse, kommunfullmäktige och polismyndighet skall höras. Länsstyrelsen förutsätts höra länsnykterhetsnämnden. För att inte försvåra bolagets ansträngningar att anskaffa lokaler och riskera att bolaget måste inhämta yttranden i flera omgångar har beredningsgruppens förslag ändrats så att remissen inte behöver omfatta butikens placering vid viss gata eller inom visst kvarter utan bara placering till visst område inom orten.

Vidare föreskrivs i paragrafen att hemställan av kommunfullmäktige att regeringen skall pröva lämpligheten av bolagets beslut skall göras senast två månader efter det att kommunen underrättats om beslutet. Bestämmelserna kan utgöra hinder för bolaget att snabbt ta ställning till anbud om uthyrning av lokal, något som krävs i många fall.

Systembolaget har för närvarande ca 70 butiker som behöver bytas ut, i flertalet fall av arbetsmiljöskäl. I många fall måste bolaget snabbt kunna ta ställning till anbud att få hyra en ny lokal. Annars går lokalen till andra spekulanter. Remissförfarandet och besvärstiden gör att bolaget ofta inte kan ta ställning till hyresanbud tillräckligt snabbt. Bolaget kommer härigenom att gå miste om nya lokaler och tvingas bibehålla dåliga arbetsmiljöer, kanske för lång tid.

Med den föreslagna ordningen kommer dessutom remissförfarandet ofta inte att öka kommunens inflytande. Om bolaget nu sänder ut alla de 70 tilltänkta flyttningarna på remiss med angivande av det område inom vilket butiken skall ligga, har paragrafens formföreskrift uppfyllts, även om det dröjer länge till dess flyttningen kan ske. Det finns exempel på att det tagit mera än 10 år från det bolaget beslutat flytta en butik till dess lämplig lokal stått att få. Det är vidare högst oklart vad som menas med "visst område inom orten". Avses en stadsdel blir remissförfarandet meningslöst i större städer.

Bolagets normala förfaringsätt är emellertid att besluta om flyttning först när möjlighet finns att få en lämplig lokal. Enligt förslaget måste då alltid först remisstiden avvaktas.

Under alla förhållanden måste bolaget alltid avvakta den tvåmånadersperiod som kommunen har på sig för att hemställa om överprövning. Begärs överprövning måste bolaget också vänta på regeringens beslut, vilket knappast kan meddelas utan remissförfarande som tar tid. Det beslut av bolaget som här avses måste vara det som innebär att en viss lokal skall hyras. Hyreskontrakt kan sedan inte tecknas förrän två månader förflutit efter det kommunen delgivits beslutet. Många hyresvärdar kommer inte att vilja vänta så länge. Bolaget kan inte ens lova hyresvärderna att tiden inte blir längre

än två månader eller att kontrakt under alla omständigheter skall tecknas efter tvåmånadersperiodens utgång, eftersom kommunen kan komma att överklaga beslutet.

Förslaget om skyldighet att inhämta yttrande vid flyttning av systembutiker till nya lokaler och om viss överklagningstid har inte diskuterats under utredningsarbetet eller savitt vi vet i remissyttrandena. Inte heller har några yrkanden härom framkommit i debatten. Förslaget om hörande av kommunfullmäktige m. fl. har, när det gäller flyttning av butik, väckts först av beredningsgruppen, vars förslag inte gjorts till föremål för remissbehandling, och överklagningstiden har införts först i propositionen.

Det kommunala inflytandet över systembutikernas flyttning är tillräckligt starkt utan kommunfullmäktiges rätt att begära överprövning av beslut. Enligt vad vi inhämtat brukar Systembolaget regelmässigt rådgöra med kommunala instanser om sina lokalfrågor. Det kommunala planmonopolet ger också inflytande. För att inte hindra att bolagets arbetsmiljö förbättras genom byte av lokaler bör flyttning av butik uteslutas från föreskriften om hörande av vissa myndigheter och även från överprövningsmöjligheten.

Med det anförda hemställs

att andra stycket 26 § i förslag till lag om handel med drycker utgår.

Stockholm den 25 mars 1977

OLLE WESTBERG (s)
i Hofors

VALTER KRISTENSON (s)

GÖRDIS HÖRNLUND (s)